Yahya Kemal Beyatlı

Doç Dr. Münir AKTEPE

Büyük şâir Yahya Kemal Beyatlı hakkında, şimdiye kadar, san'atinin muhtelif cephelerini ve hayatının bâzı safhalarını tebarüz ettiren bir hayli yazının intişar ettiği şüphesizdir. Bilhassa ölümünden sonra, dostları, ona âit hâtıralarını günlük gazeteler ile mecmuâlarda, el'an bizlere nakle devam etmektedirler ve bu sâyede de üstâda dâir yeni yeni çok kıymetli bilgilere sâhip olmaktayız. Yalnız şu da muhakkak ki bundan sonra dahi, şâirimiz hakkında bir çok yazılar yazılacak ve hayatının, san'atinin daha bir çok tarafları ele alınacaktır. Bu bakımdan, Yahya Kemal Beyatlı'nın şimdiden tam bir hâl tercümesini yazmak bizce henüz pek erken gibi görünüyor. Fakat okuyucularımıza, bilhassa şiirleri ile her zaman iftihar ettiğimiz büyük şâirin âilesi ve kendi hayatı hakkında, ölümünü tâkip eden şu günlerde, mevcut eser ve makalelere müsteniden, toplu bir bilgi vermenin de fâideden hâli olmıyacağını düşündük ve tam bir mükemmeliyet iddiasından uzak olarak bu makalemizi neşre cesâret bulduk.

Çocukluğu ve âilesi :

Yahya Kemal Bey, Üsküp belediye reislerinden İbrahim Naci Bey'in oğludur; annesi, Dilâver Bey'in kızı Nakiye Hanım idi. 3 aralık 1884 (14 safer 1302) tarihine müsadif çarşamba günü, Üsküp şehrinin İshakiye mahallesinde doğdu (1). Dünyaya geldiği ev, Gâzi İshak Bey camii ve medresesi civarında, mezarlıklar ile çevrili ve bahçe içinde idi. Bu ev büyük vâldesi Âdile Hanıma âit bulunuyordu.

Yahya Kemal Bey'in, gerek baba, gerek anne tarafı büyük dedelerinde birleşmektedir (2). Sicill-i Osmânî'de, Draç ve Tiran voyvodası iken, hicrî 1212 (1797/1798) tarihinde mîr-i mîran ve 1806 (1221)'de Alacahisar mutasarrıfı olup, Sultan II. Mahmud'un ilk senelerinde (hicrî 1223 - 1808'den sonra) vefat ettiğini gördüğümüz İbrahim Paşa-zâde Şehsuvar Paşa, kuvvetli bir ihtimâl ile, Yahya Kemal Bey'in vâlidesinin büyük babası, yâni Dilâver Bey'in dedesi Şehsuvar Paşa'dır (3). Şehsuvar Paşa'nın ölümünü müteakip, Alacahisar âyânlığının kardeşi Şerif Bey'e, onun da vefatı ile bu vazifenin Şehsuvar Paşa-zâde İsmâil Paşa'ya intikal ettiğini İbnülemin Mahmud Kemal Bey kaydetmektedir (4).

İsmâil Paşa, Alacahisar âyânlığından Leskofça kaymakamlığına tâyin edilmiş, bilâhire mîr-i mîran olmuş ise de, 1845 (1261)'de Afyonkarahisar'a sürülmüştür (5). İki sene sonra affedildiğini gördüğümüz Paşa mart 1850 (cemâziyel-evvel 1266) de Yeni-il, mayıs 1852 (şaban 1268)'de Kayseri, ağustos 1853 (zilkade 1269)'de Maraş ve nisan 1854 (recep 1270)'de Çıldır kaymakamlıklarına nasbolundu. Mart 1855 (recep 1271)'de Kars muhafızı, daha sonra da sırası ile Van, Haleb, Harput, şubat 1863 (şaban 1279)'de Erzurum, kasım 1866 (recep, 1283)'da Üsküp - Prizren vâliliklerine getirildi. Nihâyet 24 eylül 1872 (21 recep 1289)'de vefat etti (6). İki def'a evlenmiş ve birinci zevcesinden 5, ikincisinden 2 olmak üzere 7 oğlu dünyaya gelmiştir (7). Şehsuvar-zâde İsmâil Paşa'nın, ikinci hanımından olan iki oğlundan biri, meşhur şâirlerimizden Leskofçalı Galîp Bey, diğeri de, Yahya Kemal Bey'in vâlidesi Nakiye Hanı-

(1) İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şâirleri*. İstanbul 1938. s. 845. 14 Safer 1302, milâdî 3 Aralık 1884 senesine tekabül ediyor. Bk. *Osmanlı Gazetesi*'nin, 14 safer 1302 tarihli sayısı serlevha kısmı.

(2) Şecereye bakınız.

(3) M. Süreyya, *Sicill-i Osmani*, İstanbul 1311, III. s. 180; Şehsuvar-zâdelerin, IV. Murad devri ricâlinden, Çankırılı Şehsuvar Bey'in evlâtlarından olduğunu ve ekserisinin paşalık mertebelerine yükseldiğini, bu âile efrâdının son zamanlara kadar devam edegeldiğini, yine mezkûr eserden öğrenmekteyiz (Bk. IV. s. 694). İbnülemin Mahmut Kemal Bey ise, bu âile hakkında «İsmail Paşa'nın ceddi, Hasan Paşa'nın muharebelerde hüsn-i hizmeti görüldüğünden devletçe uhdesine Sırbistan'da Alacahisar sancağı âyânlığı tevcih ve Niş sancağı dahilinde Ürgüb ve Leskofca kazalarında geniş malikâneler ihsan olunarak âilesi o havalide tavattun eylediler. Şehsuvar Paşa'nın âilesi (Şehsuvar-zâde) nâmiyle maruftur» diyor. Bk. *Son Asır Türk Şâirleri*. s. 441.

(4) *Leskofcalı Galib Bey divanı* (İbnülemin M. Kemal neşri). İstanbul 1335, s. 18.

(5) Sebebi hakkında bk. 5 rebi'ü'l-âhır 1261 tarihli *Takvim-i Vekayi*.

(6) *Sicill-i Osmanî*. I. s. 384.

(7) *Leskofcalı Galib Bey divanı*, s. 27.

mın babası Dilâver Beydir ki böylece, şâir Galip Bey, Yahya Kemal'in annesinin amcası oluyor.

Yahya Kemal Bey'in babası Nişli İbrâhim Naci Bey'e gelince; bu da yine ayni âileye mensuptur ve Şehsuvar Paşa'nın birâderi, Şerif Bey'in kolundan gelmektedir. İbrâhim Bey'in babası Yunus Bey, Şerif Bey'in torunudur. Şecerede dahi görüldüğü veçhile, Yahya Kemal'in babası, böylece büyük dedesinin ismini almıştır. İbnülemin Mahmud Kemal Bey, İbrâhim Naci Bey'in, Bursa istinaf mahkemesi âzâ mülâzimlerinden olduğunu kaydetmekte; bir başka yerde, onun Üsküp Belediye reisi bulunduğu zikredilmektedir (8). Şehsuvar-zâde âilesi, Niş, Vranya ve Leskofça havalisinde geniş toprak sâhibi idi; ayni zamanda bu âilenin bir çok ferdleri ziraat ile meşgul bulunuyordu. Ancak 1877 tarihinde vukubulan Osmanlı - Rus harbi esnasında, Sırbistan'da zuhur eden hâdiseler, Avusturyalıların topraklarımıza müdâhalesi ve yeni bir Kosova vilâyetinin idârî bakımdan teşkili sırasında (9), bahis mevzuu mahâlleri terk ile Yahya Kemal'in hem baba, hem ana tarafı, Üsküp şehrine nakletmek mecburiyetinde kaldılar. Mâmafih şâirimizin ana tarafının dâimî şekilde Üsküp'de ikamet ettiğini; büyük babası Yunus Bey'in ise, az sonra evvelâ Bursa'ya oradan İstanbul'a gittiğini görüyoruz. 13 temmuz 1878'de imza edilen Berlin muâhedesi ile, Balkanlar'da durumun sükûnet bulması üzerine, Yunus Bey âilesi ile birlikte tekrar Rumeli tarafına geçmiş ve fakat bu defa Selânik'de yerleşmiştir.

Yunus Bey'in oğlu İbrâhim Naci Bey ile Nakiye Hanım'ın izdivacı ise, 1883 senesindedir. Yahya Kemal doğduğu zaman, babası 21 ve annesi 19 yaşında idi. Büyük şâir bu genç âilenin ilk evlâdı olarak dünyaya gelmiş ve Mehmed Agâh tesmiye olunmuşdu. Çocukluk çağlarını Üsküp havâlisinde, büyük vâlidesi Âdile Hanıma âit çifliklerde geçirdi. Esâsen Âdile Hanımın üç çiftliği, bu âilenin belli-başlı gelir kaynağını teşkil ediyordu. Nitekim Yahya Kemal Bey'in, Açık deniz adlı şiirinde bahsettiği Rakofça kırları buralardan mülhemdir (10).

(8) *Leskofcalı Galib Bey divanı*. s. 18. Not 3; Özcan Özişi, *Kendi içinde Yahya Kemal Beyatlı* (Tez), Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi No. T. 342. s. 1.

(9) Bu hususta toplu malûmat için bk. Münir Aktepe, *Kosova maddesi*. İslâm Ansiklopedisi.

(10) Özcan Özişi, *Kendi içinde Yahya Kemal Beyatlı*, Tez. s. 2. aynı yer.

Tahsil hayatı:

Şâirimiz, Osmanlı akıncılarının türlü kahramanlıklarına zaman zaman şâhid ve sahne olan memleketi Üsküb'e çok bağlı idi (11). Türlü örf ve an'aneleri içinde yetiştiği bu şehrin, onun yetişme çağında, mîzacı üzerinde büyük te'sir icrâ ettiği şüphesizdir. Nitekim, Açık deniz, Kaybolan şehir, doğrudan doğruya bu tesirle yazılmıştır. Yahya Kemal ilk tahsiline, işte bu çok sevdiği şehirde başladı ve evvelâ, 1889'da, Sultan II. Murad'a nisbetle Murâdiye camii yanındaki «Yeni-mekteb»'e gitti. Her ne kadar mektebin ismi yeni ise de, burası, tedrisatı eski usûl üzere olan bir mahalle mektebinden başka bir şey değildi. Bu sebeple kulaktan yapılan tedrisat neticesi, amme cüz'üne kadar çıkmağa muvaffak oldu. 1891 senesinde, Üsküp vâlisi Ahmed Eyyüp Paşa'nın açtırdığı ve tamamen yeni usûle göre ders gösteren Mekteb-i Edeb'e yazdırıldı. Yazmayı ve okumayı esas olarak burada öğrendi. Selânik'li Galip Bey gibi münevver fikirli hocalardan ders gördü. Mekteb-i Edeb'de yaptığı dört senelik tahsili müteakip, 1895'de Üsküb idâdisine başladı; yalnız Teselya harbinin zuhuru ile âilesi tekrar Selânik'e naklettiğinden, Yahya Kemal de Selânik idâdisine devam mecburiyetinde kaldı. Mâmafih onun, buradaki tahsil hayatı devamlı olmamış, annesinin rahatsızlanması üzerine, yeniden Üsküb'e dönmüştür. Az sonra vâlidesi Nakiye Hanım'ın vefatı ise, tahsil hayatına sekte vurdu. Yahya Kemal böylece, zaman-zaman Selânik'de büyük babasının yanında ve vakit vakit de, Üsküb'de anne tarafının himâyesinde idâdi tahsilini itmama çalıştı. Fakat onun, Üsküb ile Selânik arasında gidip gelmekten tahsilinin intizamı bozulmuştu. Nihâyet 1902 senesi baharında tahsile devam gayesi ile, İstanbul'a gönderildi. (12). Burada, annesinin akrabalarından Abdurrahman Paşa-zâde İbrâhim Bey'in yanına misafir oldu ve Mekteb-i Sultâni'ye devam edecek idi. Lâkin mezkûr mektebin kadrosu dolduğundan, kaydı yapılamadı. Bu sebeple, bir sene sonra Bebek'deki Amerikan kollejine yazılmak üzere tahsiline ara verdi.

Yahya Kemal Bey, bu esnâda, İbrâhim

(11) Üsküb'ü tasvir eden bir yazısı için bk. Yahya Kemal, *Karanlıkta uyanan biri*. (Dergâh Mecmuâsı II. Sayı 15. s. 33 - 34), İstanbul 1337.

(12) Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1940. s. 388; Doğan Aksan, İstanbul'da evvelâ Vefa İdâdisine kaydolduğunu yazıyor, bk. *Yahya Kemal Beyatlı*. Ankara Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Ktb. Tez No. s. 7.

Bey'in Sarıyer'deki konağına her akşam devam eden kanûnî Hacı Ârif Bey ile yine ayni konağa sık sık gelen Şekib Bey'i tanımak fırsatını buldu. Hacı Ârif Bey'in idâresinde toplanan saz hey'eti, şâirin alaturka musikîye karşı yakınlığını te'min etmekle berâber, Şekib Bey'in Avrupa be avrupalılar hakkında gâyet ciddî ve sürükleyici bir tarzda anlattıkları, Yahya Kemal Bey'de kuvvetle te'sirini göstermiş ve Avrupa'yı görme iştiyakını uyandırmışdı. Bu iki zat yâni kanûnî Hacı Ârif Bey ile Şekib Bey, denilebilir ki Yahya Kemal'in hayat seyri üzerinde büyük bir değişikliğin âmili olmuşlardır. Yahya Kemal Bey'in, ilk şiirlerini de burada iken, Mâlûmat ve İrtika gazetelerinde neşrettiğini biliyoruz (13).

Yahya Kemal Avrupa'da :

Yahya Kemal Bey, nihâyet jön Türklerin fikirlerine heveslenerek, 1903 senesinde, âilesinin müsâdesi olmadan, Paris'e firar etti ve 1912 senesine kadar memleketine dönmeden bu şehirde kaldı. (14). Paris'e muvasalatını müteâkip, yâni 1903'de evvelâ para bakımından bir hay'i sıkıntı çekmiş ise de, bilâhire maddî durumu düzelmiş ve Marn, nehri sahillerinde Meaux kolejine kayd olunmuşdur. Burada yaptığı bir senelik tahsil sonunda, fransızcayı öğrendi. Daha sonra Paris'e gelerek, 1904'de siyâsî ilimler okuluna girdi ve haricî siyaset şubesine ayrıldı. Bu sene içinde, Yahya Kemal'i ilk defa gören jön Türklerden doktor Nihad Resad Bey, şâirimizin Paris'deki hayatı hakkında şunları yazmaktadır:

«Yahya Kemal, nârin yapılı, mütenasip endamlı, zekî nâsiyeli, tatlı ve derin bakışlı, 19 . 20 yaşlarında çok sevimli bir genç idi. O zaman, bir çoğumuzun başını döndüren genç Türklük havasının, ruhlarımızı saran hürriyet sevdasının ve belki çok okuduğu edebiyat-ı cedîde alafranga romanlarının düsünceleri üzerindeki te'siri ile 1903 senesinde İstanbul'dan Paris'e firar etmişdi. Aramızda en genç o idi...

Yahya Kemal, siyâsî mübâhese ve münâkaşalarımıza alâka göstermez ve toplantılarımıza gelmezdi. Kendisini sık sık göremezdik; o câzibesine tutûiduğu başka bir âlemin yolcusu idi. Yahya Kemal, muharrirler, gazeteciler, aktörler refakatinde vakit geçirmeyi sever, onların sohbetlerinden zevk alır, fransız edebî muhitleri ile dâimi temas hâ'inde bulunarak zamanının edebî ve fikrî hareketlerini tâkip ederdi. Quartier Latin'de son fransız edebî neslinin yarattığı san'at havası içinde yaşardı...

Yahya Kemal, Paris'de siyâsî ilimler mektebi talebesinden idi. O zaman bu mektebin en mâruf ve yüksek simâları, Albert Sorel, Albert Vandal, Louis Rénon gibi şimdi ırkı kaybolmuş meşhur müverrihler ve âlimler idiler... En ziyâde beğendiği ve meftun olduğu hoca Albert Sorel idi. Onun derslerini aslâ kaçırmazdı. Avrupa tarihinin tetkik ve tedris usullerini, o büyük hocalardan öğrendikten sonra, Yahya Kemal'de millî tarihimizi ayni usuller ile tetkik etmek ve öğrenmek hevesi uyandı... Fakat kârilerimin bilhassa bir noktaya dikkat nazarlarını cekerek kaydetmek isterim ki Yahya Kemal Paris'de bulunduğu müddetçe alafranga şâirlerimizin takip ettiği yoldan asla yürümedi; bilâkis tamamiy'e onların zıddına bir istikamet tâkip etti...» (15).

Yahya Kemal, hakikaten millî şuurunu muhafaza eden ve Albert Sorel ile Camille Jullian'dan aldığı fikirler yardımı ile turancılıktan ziyâde Türkiye topraklarında bir Türk dev'etinin teşkilini düşünen ve vatanına âit her seyden hoşlanan bir insan idi. Bu mevzuda onu kendi ağzından dinliyelim:

«... Paris'de o zaman, her sene bir cihan pehlivanlığı müsabakası olurdu. Türk pehlivanlarının kazanmasına gönül bağlayan Türkler ile her akşam Casino de Paris'ye giderdik. Güreşleri kalbimizin bütün heyecanı i'e seyreder, bizimkiler yenince sevinir, yenildikçe mahzun olur, evlerimize kapalı bir gönül ile dönerdik...» (16).

Yahya Kemal Bey, Paris'de, Quartier Latin, Rue des Ecoles nr 32 ve bilâhare nr. 33'de oturmuş ve ekseri vaktini Boulevard Saint Michel üzerindeki kahvelerden Soufflé, yahut edipler arasında Vachette denilen kahvede geçirmiştir. Fakat o zamanın bu nevî kahveleri âdeta küçük birer akademi havası taşıyordu ve Yahya Kemal buralarda dâimâ şiir ile ve o devrin

(13) Konsolidçi, Âsâf, *Yahya Kemal'e dâir hâtıralar*. (Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal), İstanbul 1955. s. 184. İstanbul'daki hayatının bir ara pek iyi geçmediğine dâir bk. Süleyman Külçe, 7.XII. 1954 tarihli *Millet Gazetesi*'nde mevcut makale.

(14) Abdülhak Şinasi Hisar, *Paris'de Yahya Kemal*. (Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal), İstanbul 1955. s. 190; Dr. Nihad Reşat Belger, *Paris'de gördüğüm Yahya Kemal*. (Aynı eser) s. 194; Hikmet Feridun, *Yahya Kemal ile konuştum*. (Yedigün), V. Nr. 122. s. 16.

(15) Bk. Âile, 1950, kış. III. Sayı 12. s. 23 - 24.

(16) Yahya Kemal, *Saatler ve manzaralar*. (Foto Magazin), İstanbul, 25.IX.1951, Sayı 41. s. 2-3.

şâirlerini tanımak ile meşguldü. Bilhassa meşhur şâirlerden Jean Moréas'ı bu kahvelerden Vachette'de sık sık görüyordu. Yahya Kemal Bey, siyâsî ilimler okulundaki talebeliği esnasında, yâni 1906 tarihlerinde kısa bir müddet için Londra'ya kadar giderek, Abdülhak Hâmid'i dahi görmüş ve tekrar Paris'e dönmüşdü. Yalnız şunu da kaydedelim ki, Yahya Kemal Bey Paris'de sâdece şâirler, aktörler vesâir san'atkârları tanımamış; burada kaldığı müddetçe jön türklerden Ahmed Rıza, Sâmi Paşa-zâde Sezâi, Hoca Kadri, Prens Sabahaddin, Dr. Nihad Reşad, Fazlı ve Refik, Abdullah Cevdet, Abdülhalim Memduh beyler ile de görüşmüştür. (17). Nihayet 1908'de mektebden çıkan şâirimiz, ikinci meşrutiyetin ilânını müteakip, jön türkler gibi derhâl memlekete dönmedi; bir müddet daha Paris'de kaldı. Fakat onun İstanbul'daki hâdiseler ile yakından alâkalandığını, bu esnâda Paris'e gelen Selânik'li Doktor Ali Agâh Bey ile buluşup, ondan taze memleket havâdisleri aldığını ve Ziya Gökalp'ın ismini, fikirlerini bu doktordan öğrendiğini biliyoruz. Anlaşıldığına nazaran, ancak bundan sonradır ki, Yahya Kemal Bey de İstanbul'a gelmiş, lâkin burada yeni bir huzursuzluğun baş göstermesi, yâni ittihadcıların, itilâfcıların faaliyetleri, Prens Sabahaddin'in teşebbüsleri, adem-i merkeziyet fırkası mensuplarının vatan hâini ilân edilmeleri gibi meseleler dolayısiyle hâsıl olan buhran yüzünden tekrar Paris'e dönmüştür (18). Şâirimizin bu ikinci seyahati 1912 senesine kadar devam etti. Yahya Kemal Bey, bu müddet zarfında dahi Bou'evard Saint-Michel üzerinde, yeni şâir ve ediplerin devam ettiği kahvelerde vaktini geçirdi. 1910'da Fransa'nın Bretagne sahillerinde olan Raskof şehrinde bir müddet yaşadı. Bir başka zaman İsviçre'ye kadar gidip döndü.

İstanbul'a dönüş :

Yahya Kemal Bey, 1912 senesinde Türkiye'ye döndü ve İstanbul'da yerleşti. 1913'de Darüşşafaka'ya edebiyat ve tarih hocası olarak tâyin edildi. Daha sonra Sultan Selim'deki Medresetü'l-vâizin'de Medeniyet tarihi hocalığı yaptı. Bu arada, Bayezid'deki Türk Ocağı'nda ve diğer bâzı mekteblerde, tarih ve edebiyata dâir verdiği konferans ve dersler, nazar-ı dikkati celbettiğinden, 14 Ekim 1915'de eski İstanbul Dârülfünûn'u Medeniyet tarihi hocalığı kendisine tevcih olundu. Bu yeni vazifesine tâyin hususunda, Darülfünûn müderrislerinden Ziya Gökalp'ın büyük tesiri vardır.

Yahya Kemal Bey, Paris'den avdetinde Ziya Gökalp'i, Dr. Nâzım Bey'in takdimi üzerine tanımıştı. Nâzım Bey, Ziya Gökalp'e şâirimizden, Paris'den yeni gelmiş eski bir türkçü diye bahsetmiş, Gökalp de vaziyetten çok mütehassis olmuştu. Fakat bu esnada hakikî durumun ne olduğunu, Yahya Kemal Beyatlı'nın kendi hâtıralarından tâkip edelim:

«... Lâkin ben artık Dr. Nâzım Bey'in, Abdülhamid devrinde, Paris'teki muhitimizde tanıdığı müfrit türkçü değildim. Hayâlini türkçülüğe ilk kaptıran her türkün gördüğü Turan rüyasından uyanmıştım... Kendi vatanımızın o zamanki siyasî hudutları içinde, bir türklüğe râzı olmuştum. Bin yıl evvelini kable't-tarih sayarak bin yıldan beri kökleştiğimiz, Anadolu ve Rumeli topraklarında daha küçük mikyasta bir türkçülüğe meyletmiştim. O vakitki, tâbir ile Osmanlı türklüğü arzu ediyordum. Ziya Bey'e benim uslanmış düşüncelerim dar ve tatsız göründü. Mâmafih çok samimî bir lisanla sık sık görüşmemizi istedi. Gerek siyaset ve gerek sanat telâkkilerinden başka, muhitimizin de farklı oluşu yüzünden bu ilk mülâkattan sonra senelerce görüşemedik.

Balkan harbinden sonra, türkçülük İstanbul'da galeyanlı bir sene geçiriyordu. Ocaklar, dernekler, yurdlar, mecmuâlar kaynaşıyorlardı. Ben bütün bu hareketlere uzak yaşıyorum; hattâ bâzı gençler arasında muârız bir türkçü telâkki ediliyorum. Hareketi sevk edenler arasında yalnız Yusuf Akçura Bey'den bir teveccüh görüyorum. O sıralarda Orhan Seyfi ve Enis Behiç gibi yeni türk şiirinin mümessilleri, neşrettiğim derme çatma birkaç eserdeki lisanı ve zevki Ziya Gökalp'in, bütün ayrılıklara rağmen, pek ziyade beğendiğini ve gençlere nümûne olarak gösterdiğini söylüyorlardı. Ziya Gökalp bu teveccühünü, hiç görüşmediğimiz hâlde Darülfünûn müderrisliğine intihap edildiğim sıralarda tekrar gösterdi. İstanbul Darülfünûnuna, maateessüf, en değerli bir baş olan Yusuf Akçura Bey müstesna olmak üzere, bir kafile türkçü müderris ve muallim girmiştik. Ziya Bey ile senelerce süren yakın arkadaşlığımız bu zamandan başladı. Kışın İstanbul'da her gün beraber, bitmek tükenmek bilmiyen bir fikir

(17) Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 388; Hikmet Feridun, *Yahya Kemal ile konuştum*. (Aynı eser), s. 18.

(18) Prof. Dr. Nihat Reşat Belger, *Yakın dostları Yahya Kemal'ı anlatıyor*. (Yeni Sabah), Kasım 1958.

güftügûsu içnde yaşıyorduk...» (19).

Yahya Kemal Bey'in medeniyet tarihi müderrisliği, 24 Mart 1919 tarihine kadar devam etti. Daha sonra Garb edebiyatı tarihi ve 11 Ekim 1922'den itibaren de Türk edebiyatı tarihi okuttu. Böylece büyük şâirimizin, fikir hayatındaki en faal devresi, mezkûr seneler içinde cereyan etmiş oldu. (20). Yahya Kemal Bey 1919 - 1920 senelerinde Millî Mücadele hareketlerine de katılmış ve Büyük Zafer'e kadar millî hareket taraftarı talebenin rehberi olmuştur. Diğer taraftan Dergâh Mecmuâsı bu esnada çıkmış ve şâirimiz gazetelerdeki makaleleriyle millî cereyanı desteklemiştir. Yahya Kemal Bey, İstik'âl Harbi sonunda elde ettiğimiz muzafferiyeti müteâkib, yâni 1922 de, İsviçre'ye gönderilen heyet ile birlikte müşâvir sıfatiyle Lozan'a dahi gitmiştir. Ekim 1923'de İkinci Büyük Millet Meclisine Urfa'dan milletvekili seçildi. 12 Mayıs 1924'de, Darülfünûn müderrisliğinden istifa etti. 1925 senesinde, Ankara İtilâfnâmesinin lehimize tâdili için, Fransızlarla yapılacak görüşmelere murahhas intihap olundu ve hudud tashihi meselesinde, Hassa'dan beş ve Kilis'ten on üç olmak üzere on sekiz köy ile Payas istasyonunun 5 kilometrelik bir arazi dahilinde bize terki hususunu sağladığından, muvaffakiyetine binâen 1926 da Varşova Orta Elçiliğine tâyin edildi. Bu vazifede üç sene kaldı. 1929'da Madrid Orta Elçiliğine memur oldu. 1931'den itibaren, aynı zamanda Lizbon elçiliği de uhdesine tevdi edilmiş bulunuyordu. Vâlâ Nureddin Bey, Yahya Kemal'in Madrid'de Golf Kulübünde gâyet güzel golf oynadığını, kapalı salonlarda İspanyol danslarını seyrettiğini, burada iken İspanya tarihine merak sardırdığını, hâtıraları arasında kaydetmektedir. (21).

Yahya Kemal Bey, 1932 senesinde Madrid sefirliğinden ayrıldıktan sonra, Paris'de Nihad Reşat Bey'e misafir olmuş; oradan Bükreş'e giderek Hamdullah Suphi Bey'in yanında kalmış ve bilâhire birlikte Ankara'ya dönmüştür. (22). Büyük şâir, 1934'de Yozgat ve 1935'de Tekirdağı mebusu olarak tekrar Büyük Millet Meclisine girdi ve 1943 senesine kadar bu vilâyetin milletvekilliğini yaptı. 1943'de C. H. P. Estetik müşaviri oldu. (23). 1946 seçimlerinde, İstanbul gençleri ve halk tarafından milletvekili namzeti gösterildi ve İstanbul'dan seçimi kazanmak suretiyle yeniden Büyük Millet Meclisine dahil oldu. 1948 de yeni teşekkül etmiş bulunan Pakistan'a Türkiye Büyük Elçisi olarak gönderildi. Nihayet bir sene sonra emekliye ayrıldı. (24). Bundan sonra üstad Yahya Kemal'in sık sık rahatsızlandığını görüyoruz. 1951 senesi, 29 ekiminde kendisini Paris Büyük Elçiliğimizde gördüğüm zaman, hayli yorgun ve hasta idi. Mâmafih gençler arasında coştu; saatlerce şiir okudu ve tatlı sohbetiyle gençleri de coşturdu. 1952 de tedavi için gittiği İsviçre'den memlekete dönmüş bulunuyordu. 1955 sıralarında doktorlar bir müddet için içkiden, tütünden tamamen menetmişlerdi. Bu sırada onun, İtalya'da Roma'ya kadar seyahat etmiş olduğunu da kaydetmeliyiz. (25).

Yahya Kemal Beyatlı, İstanbul'da önceleri Büyük Ada'da, 1934 sıralarında Moda'da oturmuş ise de, bilâhare Parkotel'in 165 numaralı odasında, yâni bütün güzellikleriyle Üsküdar'ı ve Boğaz'ın Anadolu yakasını gören bir dâiresine yerleşmiş ve senelerce burada kalmıştır. (26). Ancak zaman zaman, muhtelif sebeplerle bu odadan ayrılmak mecburiyeti hâsıl olmuş; fakat İstanbul'a avdetinde yine aynı odayı işgal etmiştir. 10 Ekim 1958 cuma günü ise, tedavi edilmek üzere kaldırıldığı Cerrahpaşa Hastahanesinden, bir daha odasına dönmek nâsib olmadı. Şahsına mahsus eşyasından maada serveti yoktu. Aydan aya eline geçen parayı otel kirası ve yemek masrafı olarak veriyordu. Aylık gelirinin tahminen 1500 lira civarında oldu-

(Arkası 32. sahifede)

(19) Yahya Kemal, *Şahsî hâtıralar.* (Türk Yurdu Mecmuâsı), I. sayı 3. s. 192. Kânunuevvel 1340; Necib Fâzıl Kısakürek, *Fikir ve Sanat Mahkemesi* (Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal), s. 28 vd.

(20) İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şâirleri*, s. 845.

(21) Vâlâ Nureddin, *İspanya'da Yahya Kemal'in bir ay müsafiri olmuştum* (Âile) 1948 ilkbahar. II. Sayı 5. s. 16.

(22) Bk. *(Yakın dostları Yahya Kemal'i anlatıyor)* başlığı altında neşredilen, Prof. Dr. Nihad Reşat Belger, Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Fahriye Ali Sami Yen'in hâtıraları. Yeni Sabah, Kasım 1958.

(23) *Cemal Nadir Güler, Yahya Kemal'e açık mektup.* (Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal). s. 64.

(24) Özcan Özişi, *Adı geçen eser*, s. 13.

(25) Melek Celâl, *Atatürk sormuş...* (Yakın dostları Yahya Kemal'i anlatıyor), Yeni Sabah, Kasım 1958.

(26) *Hayat Mec.* Nr. 110. 14 Kasım 1958, s. 4-5; Bâki Süha Ediboğlu, Yıllarca 75 numaralı odada kaldığını yazıyor. (Bk. *Yahya Kemal ile iki konuşma.* s. 35 vd). Prof. Vehbi Eralp, Yahya Kemal Bey'in evvelce 65 numaralı odada oturduğunu; Parkotel'e yeni pavyonların ilâvesini müteakib, aynı odanın 165 numarayı taşıdığını söylemektedir.